

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבנ"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ש"פ האזינו, שבת תשובה, ה'תשכ"ח

חלק ב – יו"ל לראש-השנה ושבת תשובה, ה'תשע"ד

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושלש לבריאה

מאתיים שנה להסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר הזקן

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ראש השנה ושבת תשובה הבעל"ט — הננו מוציאים לאור חלק שני מהתוועדות ש"פ האזינו, שבת תשובה, ה'תשכ"ח, הנחה בלתי מוגה (תדפיס מתורת מנחם — התוועדויות כרך נא).

*

בתור הוספה — מכתב (תדפיס מכרכי "אגרות קודש", שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנוזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

כ"ט אלול ה'תשע"ג, ערב ראש השנה ה'תשע"ד
מאתיים שנה להסתלקות הילולא של כ"ק אדמו"ר הזקן
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2013 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

E-mail: info@lahak.org • Internet: <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch, Inc.

5773 • 2013

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס

The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237

(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

Tel. (718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות בנימין בן חדוה ומשפחת פדרמן ולזכות אמם חדוה בת לאה רייזל

יא. איתא בגמרא⁹⁰ שהשאלה הראשונה ששואלים "בשעה שמכניסין אדם לדין" היא: "נשאת ונתת באמונה". ולכאורה אינו מובן: כיצד שואלים שאלה זו אצל כל אחד מישראל, כולל גם יושבי אוהל, שאצלם אין ענין של משא ומתן כלל?

ויובן ע"פ המבואר בתו"א⁹⁴ שכללות ענין ירידת הנשמה למטה הו"ע של מסחר (ולכן נקראת הנשמה בשם "כנען"⁹¹, שפירושו סוחר), כיון שכוונת הירידה היא כדי שע"י העבודה למטה בקיום התומ"צ יתוסף עילוי לגבי המעמד ומצב שקודם הירידה, בדוגמת המסחר, שמוציאים ממון כדי להרויח יותר כו'.

ועל זה שואלים אצל יושבי אוהל: "נשאת ונתת באמונה" — האם עסקו באמונה ב"מסחר" הנ"ל שנעשה ע"י העבודה למטה בלימוד התורה כו'.

יב. ובנוגע לעניננו:

תלמידי הישיבה יכולים לטעון שהזמן של עשי"ת, שעליהם נאמר⁹² "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב", הוא זמן שלמעלה ממדידות והגבלות, ולכן אין צורך בזהירות בנוגע לסדרי הישיבה.

ויש מי שמוסיף לטעון, שבכתבי האריז"ל איתא⁹³ שבעשי"ת יש ללמוד רק קבלה, ומזה מסיק שאין צורך ללמוד נגלה... — "קבלה" הוא לא יודע, כיון שבישיבה שלו לא למדו קבלה, אבל עכ"פ נגלה לא צריך ללמוד בעשי"ת!...

ובכן: צריך לדעת, שאף שנמצאים בחודש תשרי, וצריכים "אריינכאפן" את כל הענינים כו' — הנה באלקות אין לחטוף ("ניטץ קיין כאפן"); יש למלא את רצונו של הקב"ה, ובפרט בזמן שהוא "בהמצאו" ו"בהיותו קרוב", וללמוד נגלה וחסידות, בהתאם לסדרי הישיבה: כשהשעון מורה שזהו הזמן של סדרי הישיבה — צריך מיד ללכת ללמוד! וכאמור, השאלה הראשונה ששואלים כשבאים למעלה היא: "נשאת ונתת באמונה"; לא שואלים האם השתתפת בהתוועדות חסידית, אלא האם שמרת את סדרי הישיבה!

ומ"ש בספרים⁹⁴ שבחודש אלול (וכ"ש בעשי"ת) ממעטים יושבי אוהל מזמני הלימוד ומרבים בתפלה — הנה כל זה הוא בנוגע לזמן שיש לתלמיד לעצמו, והיינו, הזמן שהנהלת הישיבה נותנת לתלמיד בשביל עצמו.

93) סידור האריז"ל (עשי"ת).

90) שבת לא, א.

91) סה"מ תר"ם ח"ב ריש ע' תתקכד. 94) ראה ברכי יוסף או"ח סתקפ"א סק"ו.

92) ישע"י נה, ו. וראה ר"ה שבערה 17. הובא באלף למטה במטה אפרים שם סקט"ו.

ועוד חשבון בזה: כיון שכל אחד מחזיק את עצמו לגדול שבחבורה, ופלוני קטן ממנו, הנה כאשר הוא ישמור את סדרי הישיבה, אזי גם שאר התלמידים שמסתכלים עליו ישמרו את סדרי הישיבה, כך, ש"זכה וזיכה את הרבים"⁹⁵.

וכל זה — בנוגע לתלמידים; ועאכו"כ שכן הוא בנוגע להנהלת הישיבה, מנהלים, רמי"ם ומשפיעים בחסידות — שגם הם תלמידיו של הקב"ה — שיש להם אחריות כלפי ה"כתה" שלהם, בנגלה או בחסידות או בעבודת התפלה וכו', שבודאי צ"ל אצלם שמירת הזמן כו'.

ולהעיר, שבאמת לא הי' צורך אפילו לדבר על זה, ובפרט ביום השבת (עם היותו שבת שובה), כיון שזהו דבר המובן מעצמו, אלא הכוונה היא רק לעורר ולורז כו', ו"איך מזרזין אלא המזורזין"⁹⁶.

אך בשביל זה צריך להיות הענין ד"שימו לבככם"⁹⁷, כפי שיתבאר לקמן⁹⁸.

ועי"ז זוכים לשנת אורה ושנת תורה — "תורה אור"⁹⁹, והיינו, שתהי' הצלחה בלימוד התורה, נגלה וחסידות, וגם בעבודת התפלה שהיא בבחי' "חוט השדרה" של כל הענינים¹⁰⁰,

וכל זה — מתוך שמחה וטוב לבב.

* * *

יג. באמת היו צריכים להתחיל כבר הביאור בפירוש רש"י, אבל יש לסיים תחילה האמור לעיל אודות תלמידי הישיבה:

יש תלמידים שהגיעו לכאן ממקום אחר, ולכן יכולים לחשוב שכבר יצאו י"ח בכך שגלו מבתים, והרי "גלות מכפרת"¹⁰¹, כיון שזהו צער היותר גדול כו'¹⁰².

ובכן: צריך לידע, שבכל מקום שיושב-אוהל נמצא שם — "ביתו עמו"¹⁰³, שזהו"ע התורה, ולכן צריך תמיד לעסוק בתורה.

ובפרט בנוגע לתלמידים שבאו מארץ ישראל — כיון שכל ההיתר לצאת מארץ ישראל הוא רק בשביל לימוד התורה¹⁰⁴ (כמדובר כמ"פ¹⁰⁵), הרי בודאי צריכה להיות אצלם שמירת הסדרים.

(100) ראה לקו"ת בלק ע, ד. ובכ"מ.
 (101) ברכות נו, סע"א. וש"נ.
 (102) ראה חינוך מצוה תי.
 (103) שם יו"ד, ב. וש"נ.
 (104) רמב"ם הל' מלכים פ"ה ה"ט.
 (105) ראה גם תו"מ חמ"ט ע' 272 ואילך.

(95) אבות פ"ה מי"ח.
 (96) ספרי נשא בתחלתו. במדב"ר פ"ז, ו.
 וראה מכות כג, א.
 (97) פרשתנו לב, מו.
 (98) סי"ד ואילך.
 (99) משלי ו, כג.

ומובן שאין לטעון ע"ד אונס שינה ("ער האָט פאַרשלאָפֿן"), "ואונס רחמנא פטרי" 106 — שהרי ההלכה היא שתחילתו ברצון וסופו באונס נחשב למזיד¹⁰⁷, ולכן, "החכם עיניו בראשו"¹⁰⁸, להבטיח ("באַוואָרענען") מלכתחילה שיוכל לשמור את הסדרים.

ומה שטוען שבעשי"ת צריך לצאת מכל המדידות וההגבלות, וצריך להתוועד, ולהיות ב"חזרה וכו'" — עליו לגשת להנהלת הישיבה (כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר¹⁰⁹ ש"בעל-הבית" של תלמיד ישיבה, ובפרט בישיבת תומכי תמימים, הרי זה הנהלת הישיבה), ולהציע בפניהם את כל טענותיו, ולהוסיף ולהסביר להם בדברים היוצאים מן הלב נחיצות הענין וכו', כיד ה' הטובה עליו... אבל בנוגע לפועל עליו לציית ולהתנהג כפי החלטתם. ועי"ז תהי' שנה תמימה — שנת תומכי תמימים, "תורת ה' תמימה"¹¹⁰.

* * *

יד. על הפסוק⁹⁷ "שימו לבבכם", מפרש רש"י: "צריך אדם שיהיו עיניו ולבו ואזניו מכוונים לדברי תורה, וכן הוא אומר¹¹¹ בן אדם ראה בעיניך ובאזניך שמע ושים לבך וגו', והרי דברים קל וחומר, ומה תבנית הבית שהוא נראה לעינים ונמדד בקנה, צריך אדם שיהיו עיניו ואזניו ולבו מכוונים להבין, דברי תורה שהן כהררין התלויין בשערה, על אחת כמה כמה".
וצריך להבין:

א) ענינו של פירוש רש"י הוא לבאר דבר הקשה בפשוטו של מקרא (כמדובר כמ"פ). ולכאורה, פסוק זה מובן בפשטות — שלאחרי שמשוה רבינו צוה לבני עיני תורה ומצוות, אמר להם "שימו לבבכם" לכל עינים אלו. ומה חסר כאן בפשוטו של מקרא, שלכן יש צורך בפירושו של רש"י!?

ב) כיון שענינו של רש"י לפרש פשוטו של מקרא, הי' רש"י צריך לכתוב ש"שימו לבבכם" פירושו כוונת הלב כו', ולא "צריך אדם וכו'", שזהו לשון של הלכה שמתאים לשולחן ערוך. ואף שכן הוא לשון הספרי, הרי עיקר ענינו של ספרי הוא הלכה (אף שיש בו גם פשט), משא"כ פירוש רש"י אין ענינו הלכה (בגלוי), אלא פשוטו של מקרא, וא"כ, למה כתב רש"י בלשון של הלכה — "צריך אדם כו"?

ג) בפסוק נאמר "שימו לבבכם", ומנא לי' לרש"י שצריך גם "שיהיו עיניו ואזניו .. מכוונים כו"?

109) ראה גם תו"מ ח"ח בתחלתו. וש"נ.

110) תהלים יט, ח.

111) יחזקאל מ, ד.

106) ב"ק כת, סע"ב. וש"נ.

107) ראה ב"מ מב, א. רמב"ם הל' נזקי

ממון פ"ב הט"ו. הל' שכירות פ"א ה"ד.

108) קהלת ב, יד.

ואף שלפנ"ז נאמר¹¹² "ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע" — הרי שם מפרש רש"י "להכיר את חסדי הקב"ה ולידבק בו", ואילו מ"ש "שימו לבבכם" קאי על שמירת התומ"צ, "כל הדברים אשר אנכי מעיד בכם וגו'"⁹⁷, ומנא לי' לרש"י שגם בענין זה יש צורך "שיהיו (גם) עיניו ואזניו .. מכוונים כו"?

(ד) מהו ההכרח בפשוטו של מקרא כאן ש"צריך אדם שיהיו עיניו ואזניו ולבו מכוונים כו" — ממ"ש ביחזקאל הנביא (בנוגע לביהמ"ק שיבנה בקרוב ממש ע"י משיח צדקנו) "בן אדם ראה בעיניך ובאזניך שמע ושים לבך"?

(ה) ביחזקאל נאמר "ראה בעיניך ובאזניך שמע ושים לבך", עינים אזנים ולב; ואילו בפירוש רש"י נאמר בשינוי הסדר: "עיניו ולבו ואזניו"¹¹³. ולהעיר, שיש בדפוס רש"י גירסא "צריך אדם שיהיו עיניו ואזניו ולבו כו", כהסדר ביחזקאל. אבל, גירסא זו היא רק במקצת דפוסים האחרונים, ואילו ברוב הדפוסים ובכתבי-יד הגירסא היא באופן שונה מהסדר שביחזקאל, ו"אחרי רבים להטות"¹¹⁴.

ויתירה מזה — כאמור כמ"פ¹¹⁵ שכאשר צריכים לברר מהי הגירסא הנכונה, יש לבחון את הסיבה שבה יכולים לתלות את הטעות של ה"בחור-הזעזער". ובנדו"ד: בנוגע לגירסא שבדפוסים האחרונים הסדר הוא עינים אזנים ולב, מסתבר לומר שה"בחור-הזעזער" מצא לנכון לתקן את סדר הדברים בפירוש רש"י בהתאם לסדר ביחזקאל; משא"כ בנוגע לגירסא שברוב הדפוסים וכת"י שהסדר אינו כביחזקאל, אין שום סיבה לומר שה"בחור-הזעזער" שינה וכתב שלא כסדר הכתוב ביחזקאל. ולכן מסתבר יותר לומר שהגירסא בפירוש רש"י שאינה כסדר הכתוב, היא הגירסא הנכונה. וצריך להבין מהו הטעם שרש"י מדייק לכתוב שלא כהסדר שבכתוב.

(ו) בנוגע ל"תבנית הבית" כותב רש"י הלשון "נמדד בקנה" — בשינוי מלשון הספרי: "ונמדד ביד"?

ולהעיר, שמלבד שינוי זה, כותב רש"י כלשון הספרי, ועכ"ל ששינוי זה הוא בדיוק, כפי המתחייב ע"פ פשוטו של מקרא.

(ז) בנוגע ל"קל וחומר", "ומה תבנית הבית כו' דברי תורה כו" — הרי בניגוד ל"תבנית הבית שהוא נראה לעינים ונמדד בקנה", מתאים לסיים בנוגע ל"דברי תורה" שאינם נראים לעינים ואינם נמדדים בקנה,

114) משפטים כג, ב.

112) תבוא כט, ג.

115) ראה תו"מ ח"ג ע' 136. וש"נ.

113) כ"ה בכת"י שנת ה"א פ"ב, בדפוס

ראשון ובדפוס ר"ש אלקבץ.

שזהו ה"חומר" בניגוד ל"קל", ואילו רש"י מסיים "דברי תורה שהן כהרין התלויין בשערה", שלכאורה הוא ענין אחר לגמרי? וכאמור כמ"פ שאי אפשר לתרץ כל הנ"ל ע"י פלפול, אלא כל זה צריך להיות מובן בפשוטו של מקרא, שזהו ענינו של רש"י, וכפי שיתבאר לקמן.

* * *

טו. בפירושו על הפסוק "שימו לבבכם" מתרץ רש"י קושיא שמתעוררת אצל בן חמש למקרא — כידוע דרכו של רש"י בפירושו על התורה (וכן בפירושו על הש"ס), שאינו מקדים לפרש את הקושיא (כדרכם של התוספות שלפני "ויש לומר" מקדימים את הקושיות), אלא מתחיל מיד את פירושו, ובדרך ממילא מתבטלים כל הקושיות.

ובהקדים — שלכאורה אינו מובן: מהו החידוש בדברי משה רבינו לבנ"י "שימו לבבכם" — הרי כבר נאמר בפרשת שמע (שאומרים פעמיים בכל יום): "והיו הדברים האלה גו' על לבבך"¹¹⁶, וכן בפרשה שני': "ושמתם את דברי אלה על לבבכם"¹¹⁷, וא"כ מה מחדש משה רבינו ביומו האחרון בעלמא דין באמרו "שימו לבבכם"?!

וכפי שמצינו בפירושו רש"י על הפסוק¹¹⁸ "בכל לבבכם ובכל נפשכם" שבפ' שני' דק"ש: "והלא כבר הזהיר (בפרשה ראשונה) בכל לבבך ובכל נפשך"¹¹⁹, אלא אזהרה ליחיד אזהרה לציבור, והיינו, שאפילו בנוגע לציווי פרטי יש צורך לבאר בפשוטו של מקרא מדוע נכפל הציווי ב"פ, ועאכו"כ כשמדובר אודות ענין כללי שאמר משה רבינו ביומו האחרון, בודאי יש צורך לבאר מהו החידוש שבדבר.

[ואין לומר שבפסוקים שלפנ"ז מדובר אודות בנ"י עצמם, ואילו החידוש שבדברי משה "שימו לבבכם" הוא בנוגע להציווי לבנים, "אשר תצום את בניכם לשמור לעשות את כל דברי התורה הזאת"⁹⁷ — כי: (א) גם בפסוקים שלפנ"ז נאמר כבר "ושננתם לבניך"¹²⁰, והוא העיקר: גם בפרשה זו מדובר לא רק אודות הבנים, אלא גם אודות בנ"י עצמם — "כי הוא חייכם ובדבר הזה תאריכו ימים וגו'"¹²¹].

אמנם, הבן חמש למקרא מבין מעצמו החידוש בדברי משה "שימו לבבכם":

"שימו (לבבכם)" פירושו לקחת דבר מסויים ולהניחו במקום מסויים,

119) ואתחנן שם, ה.

120) שם, ז.

121) פרשתנו לב, מז.

116) ואתחנן ו, ו.

117) עקב יא, יח.

118) שם, יג.

כמו מש"נ לפנ"ז¹²² "לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו וגו'", ובנדוד"ד, "שימו לבבכם לכל הדברים" — לשים את הלב לדברי תורה, והיינו, שלא די בכך שכאשר שומעים דברי תורה, אזי צריכים להביא אותם אל הלב, שזהו הפירוש במ"ש "ושמתם את דברי גו' על לבבכם", אלא אדרבה: צריכים לשים את הלב לדברי תורה; לא להמתין עד שדברי תורה יגיעו אליו, אלא מלכתחילה יש להביא את הלב לדברי תורה.

אך שאלת הבן חמש למקרא היא — איך שייך לצוות "שימו לבבכם": בנוגע לענין של מעשה שייך לצוות — לעשות או שלא לעשות, ואז יכולים לקיים את הציווי, גם אם אין רצונו בכך; אבל איך שייך לצוות לשים את הלב בתורה, וכיצד באים לקיום ציווי זה?!

ועל זה אומר רש"י: "צריך אדם כו'" — זוהי הלכה שצריך כל אדם לקיימה — "שיהיו עיניו ולבו ואזניו מכוונים לדברי תורה", וכאשר מקיימים הלכה זו אזי תתורץ השאלה הנ"ל.

כלומר: רש"י לא בא לפרש התיבות "שימו לבבכם", שהרי תיבות אלו מובנות בפשטות, כמו "לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו וגו'", אלא כוונת רש"י לבאר שהאפשרות לבוא לקיום הציווי "שימו לבבכם" היא ע"י קיום ההלכה ("צריך אדם") "שיהיו עיניו ולבו ואזניו מכוונים לדברי תורה".

והביאור בזה:

הבן חמש למקרא למד כבר שראי' פועלת על הלב — כמ"ש¹²³ "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", ופירש רש"י: "העין רואה והלב חומד כו'".

וכן הוא בנוגע לשמיעה — כמ"ש "והי' אם שמוע תשמעו"¹¹⁸, אזי באים למעמד ומצב ד"לעבדו בכל לבבכם"¹¹⁸.

וכיון שראי' (בעיניו) ושמיעה (באזניו) הם ענינים של מעשה בפועל, שעל זה שייך ענין של ציווי, הרי מובן, שכאשר עיניו ואזניו יהיו מכוונים לדברי תורה, הרי זה יפעל בדרך ממילא גם על הלב — "שימו לבבכם".

טז. ועדיין אינו מובן: מהו ההכרח שכדי לפעול על הלב, יש צורך שגם עיניו וגם אזניו יהיו מכוונים לדברי תורה, ולא די באחד מהם (עינים או אזנים בלבד)?

ועל זה מביא רש"י ראי' מיחזקאל: "וכן הוא אומר בן אדם ראה

בעיניך ובאזניך שמע ושים לבך", שמזה מוכח, שלא מספיק ענין אחד, אלא יש צורך הן בראי' בעינים והן בשמיעה באזנים כדי לפעול על הלב. אך עדיין צריך להבין:

ביחזקאל מדובר אודות תבנית הבית, ולכן יש צורך הן בראי', כדי לראות את כל פרטי הדברים, והן בשמיעה, לדעת שלא מדובר אודות בית סתם, אלא אודות בית המקדש, והיינו, שכאשר בניי יצטרכו לבנות את ביהמ"ק, ידע יחזקאל להורות להם את תבנית הבית; אבל מהי ההוכחה שגם בשביל שימת לב ("שימו לבבכם") יש צורך הן בראי' בעינים והן בשמיעה באזנים?

והביאור בזה:

אילו הצורך בשמיעה בנוגע לתבנית הבית הי' רק כדי שיחזקאל ידע שמדובר אודות ביהמ"ק — הי' מספיק לומר "שמע", מבלי להוסיף "באזניך שמע", כי, רק בנוגע לראי' צריך לדייק "ראה בעיניך", כדי להדגיש שאין הכוונה לראי' באופן של נבואה, אלא ראי' ממש, משא"כ בנוגע לשמיעה שיכולה להיות באזנים בלבד, אין צורך להוסיף "באזניך שמע". ועכצ"ל, שאין הכוונה לשמיעה סתם, אלא לשמיעה שהיא באופן של שימת לב — "דערהעין"¹²⁴. וע"ד שפירש רש"י על הפסוק "ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני" שבהתחלת פרשת ויגש: "יכנסו דברי באזניך". וכיון שנאמר "באזניך שמע", שדוקא עי"ז יכולים לבוא למעמד מצב ד"שים לבך" — הרי מובן גם בנדו"ד ש"צריך אדם שיהיו עיניו ולבו ואזניו מכוונים לדברי תורה", הן עינים והן אזנים, ודוקא עי"ז יוכל להיות קיום הציווי "שימו לבבכם".

[ועדיין צריך להבין מדוע משנה רש"י מסדר הכתוב "באזניך שמע ושים לבך" (אזנים ואח"כ לב), וכותב "ולבו ואזניו" (לב ואח"כ אזנים), וכפי שיתבאר לקמן].

* * *

יז. וממשיך רש"י, "והרי דברים קל וחומר, ומה תבנית הבית שהוא נראה לעינים ונמדד בקנה וכו' דברי תורה וכו' על אחת כמה וכמה": רש"י אינו מסיים שדברי תורה אינם נראים לעינים ונמדדים בקנה — כיון שיש מצוות שנראים לעינים, כמו מצות יציאת מצות תפילין וכיו"ב, ויש להם מדידה, כמו מצות יציאת שצריכים להיות בה שמונה חוטים דוקא,

(124) ראה סה"ש תרצ"ט ע' 343. וש"נ.

וכן מצות סוכה היא במשך שבועה ימים דוקא, וכיו"ב, וכפי שמבאר רבינו הזקן באגה"ק¹²⁵ ש"רוב המצוות יש להן שיעור מצומצם כו".

ואין לומר שה"קל וחומר" הוא רק בנוגע למצוות שאינם נראים לעינים ונמדדים בקנה — שהרי בכתוב נאמר "שימו לבבכם לכל הדברים", כל המצוות, ולא רק חלקן.

ולכן מסיים רש"י ה"קל וחומר" — "דברי תורה שהן כהררין התלויין בשערה":

הררין — אכן נראים ונמדדים, אלא שהם תלויין בשערה, שאינה נראית ונמדדת אלא ע"י יגיעה יתירה, כפי שרואים בימינו שאנשי מדע מתייגעים כיצד למדוד שערה — לא אורך השערה, שזהו דבר שאין בו חידוש, אלא עובי כו'.

וזאת יודע גם בן חמש למקרא שדברי תורה הן כהררין התלויין בשערה — שהרי מפסוק אחד לומדים ריבוי ענינים, ולדוגמא: בפסוק נאמר "לא תעשה כל מלאכה"¹²⁶, ללא פירוט, ומזה למדים ריבוי הלכות. וכפי שרואים בפסוק זה גופא, שנאמר "שימו לבבכם", ומזה למדים שגם עיניו ואזניו צריכים להיות מכוונים כו'.

[ולהעיר: אין לפרש שכוונת רש"י ב"הררין התלויין בשערה" היא לדברי המשנה¹²⁷ "הלכות שבת חגיגות והמעילות הרי הם כהררין התלויין בשערה שהן מקרא מועט והלכות מרובות" — כאמור לעיל שאין לפרש שמדובר כאן רק אודות ענינים מסויימים בתורה, שהרי בפסוק נאמר "שימו לבבכם לכל הדברים גו'", ועכצ"ל שמ"ש רש"י "דברי תורה שהן כהררין התלויין בשערה" קאי על כל עניני התורה, אלא שרש"י משתמש רק בלשון המשנה, אף שכוונת המשנה היא לענינים מסויימים בלבד.

וע"ד שמצינו שהמשנה משתמשת בלשון הכתוב, אף שהמכוון הוא באופן אחר¹²⁸. ועד"ז מצינו בלשון המשנה גופא: "שור חרש שוטה וקטן", שלפעמים הכוונה שור של חרש שוטה וקטן¹²⁹, ולפעמים הכוונה על השור עצמו¹³⁰].

יח. ורש"י מדייק ש"תבנית הבית" "נראה לעינים ונמדד בקנה", ולא כמ"ש בספרי "נמדד ביד":

ובהקדים — שכאשר רש"י מעתיק את הפסוק ביחזקאל "בן אדם ראה

מ"ב. וראה גם לקו"ש חט"ו ע' 237 הערה

.59 וש"נ.

(129) ב"ק פ"ד מ"ד.

(130) שם פ"ה מ"ו.

(125) ס"י (קטו, א).

(126) יתרו כ, יו"ד. ואתחנן ה, יד.

(127) חגיגה יו"ד, א.

(128) ראה — לדוגמא — פאה פ"ב

בעיניך ובאזנך שמע ושים לבך, מוסיף רש"י "וגו'", והרי מפורש בהמשך הפסוק "וביד האיש קנה המדה", והיינו, שהמדידה היתה עי"ז שהאיש החזיק בידו "קנה המדה", ולכן כותב רש"י ש"נמדד בקנה", ולא "נמדד ביד".

כלומר: החילוק בין "תבנית הבית" ל"דברי תורה שהן כהררין התלויין בשערה" הוא רק בנוגע למדידה בקנה, שתבנית הבית נמדדת בקנה, משא"כ שערה אינה נמדדת בקנה, משא"כ בנוגע למדידה ביד, ששייכת גם בנוגע לשערה, שהרי גם הכלי המיוחד שעל ידו מודדים שערה (ע"י יגיעה כו') צריך לאחזו ביד.

יט. וביאור הטעם שרש"י משנה מסדר הכתוב "ראה בעיניך ובאזנך שמע ושים לבך" (עינים אזנים ואח"כ לב) וכותב "עיניו ולבו ואזניו":

הפסוק "שימו לבבכם לכל הדברים גו'" בא בהמשך למש"נ לפנ"ז¹²² "לקוח את ספר התורה הזה וגו'" — תורה שבכתב, שנראית בעינים, ובשביל זה צריך "שיהיו עיניו .. מכוונים".

וענין זה גופא צריך להיות מתוך שימת לב — "שיהיו עיניו ולבו .. מכוונים".

ונוסף לזה צריך שיהיו גם "אזניו מכוונים" — בנוגע לתורה שבעל פה (כמ"ש לפנ"ז¹³¹ "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם"), שלא ניתן לראותה בעינים כמו תושב"כ, כי אם לשמעה באזנים, עי"ז "שיהיו .. אזניו מכוונים" לכל פרטי הדברים¹³².

אך לכאורה יש להקשות על זה:

הסדר הוא שמיד כשהתינוק מתחיל לדבר אביו מלמדו "תורה צוה לנו משה וגו'"¹³³ (כמ"ש רבינו הזקן בהל' תלמוד תורה¹³⁴), כפי שיודע הבן חמש למקרא שכך הי' אצלו. ונמצא, שעוד לפני ששייך לקרות בתורה, ע"י הראי' בעינים, ישנו כבר ענין השמיעה — ששומע ואומר "תורה צוה לנו משה גו'". וא"כ הי' רש"י צריך להקדים "אזניו" ל"עיניו"?

והמענה על זה — ש"שימו לבבכם" הוא ציווי שמתחייב בו כשנעשה בן י"ג שנים, ועכ"פ משהגיע לחינוך, בגיל חמש, שש או שבע שנים¹³⁵, שאז חייב אביו לחנכו, אבל לא בנוגע לתינוק, שאינו שייך כלל לשימת הלב. וכשמגיע לחינוך — הרי הוא כבר קורא בתורה, ולכן ההתחלה היא מהקריאה בעינים, בתושב"כ, ואח"כ השמיעה באזנים, בתושב"כ פ. ומיד כשמתחיל לקרוא בתושב"כ, הרי זה צריך להיות באופן ד"שימו לבבכם",

(134) בתחלתן. וש"נ.

(135) ראה אנציק' תלמודית ערך חנוך ס"ג.

(כך טז ע' קסח). וש"נ.

(131) ר"פ משפטים.

(132) ראה גם באר בשדה כאן.

(133) ברכה לג, ד.

"שיהיו עיניו ולבו מכוונים", ואח"כ צריך שיהיו גם "אזניו מכוונים" לתושבע"פ.

ומזה באים גם ל"יינה של תורה" שבפירוש רש"י, כפי שיתבאר לקמן.

* * *

כ. רש"י משנה מסדר הכתוב ביחזקאל עינים אזנים ולב, וכותב עינים לב ואזנים — כי, בפירוש רש"י מדובר בנוגע לתורה, ואילו ביחזקאל מדובר בנוגע לעולמות, שהענין היותר נעלה שבו הוא בית המקדש:

בתורה — הסדר הוא "נעשה ונשמע", והיינו, שקודם השמיעה (לא שמיעה כפשוטה, שמוכרחת להיות קודם העשי, כדי לדעת מה לעשות, אלא שמיעה) שפירושה הבנה והשגה, צריך להיות הענין דנעשה, קבלת עול. ולכן הסדר הוא: לב — קבלת עול, ואח"כ אזנים — שמיעה, הבנה והשגה.

ובפרטיות יותר: לכל לראש צ"ל ענין הראי' (עינים), שהו"ע החכמה, אמונה; ולאח"ז בא ענין הקבלת עול (לב), ואח"כ בא ענין השמיעה (אזנים).

אבל בעולמות — הסדר הוא שלכל לראש צ"ל הענין דיחוד חו"ב, עינים (חכמה) ואזנים (בינה), ואח"כ בא ענין הדעת, שקשור עם הרגש הלב — "לב לדעת"¹³⁶; ולאח"ז הנה "לבא פליג לכל שייפין"¹³⁷, ועד שנעשה בנין הבית (ע"י שבעת ימי הבנין) בשלימות, שזהו ענינו של ביהמ"ק, שהוא תכלית העלי' שבעולם, כנ"ל.

וסדר הדברים — שתחילה ישנו הענין התורה, ובלשון רש"י "וכן הוא אומר", ואח"כ נמשך גם בעולם, בנוגע לביהמ"ק.

ויש לבאר גם הענין ש"דברי תורה" הם "כהרין התלויין בשערה" ע"פ יינה של תורה — שגם לאחרי שהתורה נסעה וירדה כו' עד שבאה לעוה"ז הגשמי, הרי היא נשארת כמו שהיא למעלה, וזהו ענין הררין התלויין בשערה, שאע"פ שתלויין בשערה, שזהו מה שנמשך למטה, הרי זה נשאר "הררין", כפי שהוא למעלה.

כא. והענין בזה בעבודת האדם:

ידועה השיחה של כ"ק מו"ח אדמו"ר משנות הצדי"ק¹³⁸, שבה מדבר אודות הענין ד"שימו לבבכם", ומבאר, שמשה הוא מדריגת חכמה דאצילות, והי' משכיל נפלא, אבל אעפ"כ הי' דיבורו עם בני" כמו "עובד".

136) ראה גם תו"מ ח"ג ריש ע' 162. 137) ראה זהר ח"ב קנ"ג, א. ח"ג קס"א, ריש ע"ב, רכ"א, ב. רלב, א.

138) סה"ש תרצ"א ע' 248 ואילך.

[ואומר שם דבר נפלא ("אָ פלאַדיקער וואָרט") — שמצד זה יש יתרון במדריגת משה על מדריגת חכמה דאצילות, ומובן, שמצד מעלה זו, הנה חכמה דאצילות מקנאת במשה!].

וזהו שלאחרי ארבעים שנה התחיל משה לדבר "ערנסטע רייד", ואמר לבנ"י "שימו לבבכם".

וענין זה צריך להיות גם אצל כל אחד מישראל — מצד בחי' משה שבנפשו, שפועלת שגם ענין היראה יהי' אצלו "מילתא זוטרת"י¹³⁹, כמבואר בתניא¹⁴⁰.

והענין ד"שימו לבבכם" צריך לפעול עליו לעסוק גם עם הזולת — כהמשך הכתוב: "אשר תצוום את בניכם", כמאמר רז"ל¹⁴¹ "ושנתם לבניך אלו התלמידים"; וזוהי ההוכחה שיש אצלו הענין ד"שימו לבבכם", ואם חסר בפעולה עם הזולת, הרי זו הוכחה על החסרון בעצמו. וכסיום הכתוב: "ובדבר הזה תאריכו ימים וגו'", ועד "לרשתה" — ירושת ארץ ישראל, שענין הירושה הוא אפילו אצל תינוק בן יומו, ובאופן ש"אין לה הפסק"¹⁴², בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

כב. האמור לעיל בענין "שימו לבבכם" — מכוון לכל אחד ואחד, ובכדי שיבוא בפועל ממש, והיינו, שאין זה ענין שנאמר בתורה בלבד (אע"פ שזהו העיקר) שאמרו משה לאנשי דורו, אלא זהו ענין שנוגע לכל הזמנים, וצריך להיות בפועל בכל אחד ואחד.

ועי' נעשה כל אחד בעה"ב על ה' האברים, עינים אזנים וכו', ועד שנעשה במעמד ומצב ד"תמים¹⁴³ תהי' עם ה' אלקיך¹⁴⁴, ומתוך בריאות הנכונה, בגשמיות וברוחניות, בטוב הנראה והנגלה.

ועד לטוב האמיתי — שבאים מתוך ריקוד ("אַריינטאַנצן") אל הגאולה האמיתית והשלימה, בקרוב ממש.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן את שיירי המזונות לר' משה הכהן דובינסקי (מארגן ה"מלוה מלכה") עבור המשך ההתוועדות ב"מלוה מלכה"].

(143) פ' שופטים יח, יג. וראה לקו"ת

נצבים מה, ג.

(144) ראה נצבים לב, סע"א. פרש"י לך

לך יז, א.

(139) ברכות לג, סע"ב. וש"נ.

(140) רפמ"ב.

(141) ספרי ופרש"י ואתחנן ו, ז.

(142) ב"ב קט, ב.

הוספה

בי"ה, יום ג' טו כסלו, ה'תשי"ל
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג הו"ח אי"א נוי"נ מלאכתו מלאכת שמים כו'
מו"ה יצחק שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני בזה קבלת הסי' קונטרס השבת ופחד יצחק – בת"ח. כולל גם על הזריזות שבדבר – ולהעיר בענין הזריזות מאגה"ק לאדמו"ר הזקן סכ"א. ובפרט שהי' זה אצלי ולדברי בהזדמנויות אחדות – דבר בעתו (כוונתי בנדו"ד – שנה (ע"ד אחרי טז, כא. ודחז"ל באיזו מהעתים דקהלת ג)) – שנה שראש השנה חל בשבת וגופא (כל ימות השנה) בתר רישא אזיל, ומיוחד בשנה זו – שיום נס שנעשה לאדם מסוים ושנתקדש בו ש"ש ובעיקר – לרבו (ועד שקבעוהו לר"ה לחסידות כו') – ג"כ בש"ק הוא. ועוד בה שלישי – יו"ד שבט.

מובן ע"פ הנ"ל שבהקדם ראיתי בהס', עכ"פ, כרשיון הזמן, מקופיא, ובפרט שנתקלתי בקושי בלתי צפוי הבירור בודאות: מהו תוכן ונקודת הענינים שרוצה לבארם.

כותבני זה ומה שלאחרי זה – בהמשך לשיחתנו בהוראת חז"ל דדוקא "הוה מקשי" כו' הדרך לרווחא שמעתא. ולכן – בטוחני שלא יקפיד, ועכ"פ ב' דוגמאות והערות בהן:

קונטרס השבת. בתחלתו: כנראה הנקודה – מהות מציאות העולם ועניניו

מו"ה יצחק: הוטנער. אגרות נוספות אליו – אג"ק חכ"ז אגרת י"ד, ובהנסמן בהערות שם. קונטרס השבת: "דברי תורה כו' בענינא דשבת" – ברוקלין, תשכ"ב. ופחד יצחק: "דברי תורה כו' בענינא דחנוכה" – ברוקלין, תשכ"ד. על הזריזות שבדבר: היינו, במשלוח ספרים הנ"ל "בהמשך לשיחתנו" (כדלהלן). ולדברי בהזדמנויות אחדות .. שנה שראש השנה חל בשבת כו': ראה שיחות קודש תש"ל ח"א ע' 1 (ערב ר"ה). ע' 70 ואילך (ערב יוה"כ"פ). ועוד. דבר בעתו: ע"פ משלי טו, כג.

(ע"ד אחרי טז, כא. ודחז"ל באיזו מהעתים דקהלת ג): כפ' אחרי שם: "ושלה ביד איש עתי המדברה". ובחזקוני עה"פ: "נמצא במדרש – עתי, שהגיע זמנו למות תוך אותה שנה כו'" (ע"ד קהלת ג, ב: "ועת למות").

וגופא .. בתר רישא אזיל: עירובין מא, א. וראה סוטה מה, ב. ומיוחד בשנה זו כו': ראה גם שיחות קודש שם ע' 271 (מוצש"ק פ' וישלח, י"ט כסלו). (ועד שקבעוהו לר"ה לחסידות כו'): ראה אגרת הקדש של כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע לחג הגאולה י"ט כסלו תרס"ב – אג"ק שלו ח"א אגרת קי (ע' רנט ואילך). "היום יום" בתחלתו. מבוא לקונטרס ומעין ע' 17 (וראה שם ס"ע 15 ואילך). ע' 24 ואילך). בהוראת חז"ל .. "הוה מקשי" .. לרווחא שמעתא: ב"מ פד, סע"א. מהות מציאות העולם ועניניו בש"ק כו': בקונטרסו שם – ש"מצד הופעת אורה של קדושת שבת,

בשי"ק שבו שבת מכל מלאכתו וכו'. ולהעיר בהביאור: א) מלאכת (העולם) מחשבת (בששת ימי"ב) – כשנעשית בלתי מחשבת (בשי"ק), היינו בלתי חשובה, ז.א. ירידה ממעלתה – בשי"ק! ב) השאלה ובסגנון הלכתי נמצאת דוקא במדרש (ב"ר פי"א, ה) אם כדבריך כו' אל ישב בה רוחות כו'. ותוכן המענה שביום השבת כל העולם מתעלה והוא רה"י גם בגילוי. – ביאור אדה"ז בזה: בלקו"ת תזריע כא, ג.

ס' פחד יצחק, בתחלתו: (אולי הנקודה) חילוק תושבי"כ ותושבע"פ וגם לאחר שכתבה. ולהעיר בהביאור: א) הענינים דאין סדר למשנה, חסורי מחסרא וכו' (זיקת תושבע"פ לביאור בע"פ גם לאחר שכתבה) – נמצאים גם בתושבי"כ (אין מוקדם ומאוחר בתורה, מקרא קצר וכו'). ואדרבא תושבי"כ זקוקה יותר ומוכרחת לביאור (תורה) שבע"פ מאשר תושבע"פ כו'.

ב) לכאורה החילוק בפשטות: תושבי"כ חתומה עתה (לאחרי גמרה), משא"כ תושבע"פ – הרי כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש נעשה חלק מתושבע"פ. וידועים דברי הרמב"ם ריש הלי' ממרים.

מוסגי"פ המאמר וה"י ביום ההוא כבקשת כת"ר. כן צירפתי רשימה מהמדובר לפני כשנתיים (ובדפוס יצא ז"ע) – והוא בהמשך לשיחתנו.

כמדובר – בטח לא יעלים הקושיות על הנ"ל ות"ח מראש.

ככבוד ובברכה.

ירדה בחינת הטבע של העולמות וגופם למדרגת כלי וטפ"ל; ולכן "אין חידוש מעשה בראשית בכל רגע ורגע סותר כלל לשביתת שבת", שהרי "מלאכת מחשבת אסרה תורה" (ביצה יג, סע"ב. וש"נ. וראה שבת צג, ב (במשנה)). – בהבא להלן ראה גם שיחות קודש שם ע' 256; ע' 271 ואילך (מוצש"ק פ' וישלח, י"ט כסלו).

שבו שבת מכל מלאכתו: בראשית ב, ג.

חילוק תושבי"כ ותושבע"פ וגם לאחר שכתבה: בספרו שם – שאף שמפני "עת לעשות לה" התירו לכתוב תושבע"פ (תהלים קיט, קכו. גיטין ס, א ואילך. וש"נ), "מכל מקום השאירום בשיעור ידוע כדברים שבעל פה גם לאחר שנכתבו, בכדי שגם הכתב יהא נזקק לסיוע של הפה, וסוף סוף לא תעמוד הכתיבה במקומה של הקבלה מפה לאוזן". – בהבא להלן ראה גם שיחות קודש שם ע' 394 ואילך (מוצש"ק פ' בא, יו"ד שבט).

דאין סדר למשנה: ראה ב"ק קב, סע"א. וש"נ.

חסורי מחסרא: ברכות יג, סע"ב. ועוד.

אין מוקדם ומאוחר בתורה: פסחים ו, ב. וראה פרש"י בראשית ו, ג (ד"ה והיו ימיו וגו'). ועוד. מקרא קצר: ראה פרש"י בראשית א, א (ד"ה בראשית ברא). ועוד.

כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש כו': ראה מגילה יט, ב. ירושלמי פאה פ"ב ה"ד. שמו"ר רפמ"ו. וראה לק"ש ח"ט ע' 252. וש"נ.

המאמר וה"י ביום ההוא: תש"ג. נדפס ב"הקריאה והקדושה" תשרי תש"ג. סה"מ אידיש ע' 78 ואילך. וראה מאמר ד"ה זה – יום ב' דר"ה תשכ"ח (תו"מ סה"מ תשרי ע' טו ואילך), ובהנסמן שם. רשימה מהמדובר לפני כשנתיים (ובדפוס יצא ז"ע): אולי הכוונה לליקוט דש"פ ויצא תש"ל (לקו"ש ח"ה ע' 141 ואילך) – משיחת ש"פ מקץ תשכ"ח.

לזכות

יוסף יצחק הכהן בן רישא

זוגתו נחמה דינה בת מלכה רייזל

בנם מנחם מענדל הכהן בן נחמה דינה

בנם לוי הכהן בן נחמה דינה

בתם חי' מושקא בת נחמה דינה

בתם אסתר מרים בת נחמה דינה

בנם משה פינחס הכהן בן נחמה דינה

בנם מרדכי הכהן בן נחמה דינה

שיחיו לאריכות ימים ושנים טובות

כץ

להצלחה רבה ומופלגה בטוב הנראה והנגלה

בכל אשר יפנו בגשמיות וברוחניות

ולנחת רוח יהודי חסידותי מתוך שמחה וטוב לבב